

Försvarsutskottets yttrande 2019/20:FöU8y

Vårändringsbudget för 2020

Till finansutskottet

Den 21 april beslutade finansutskottet att ge samtliga utskott tillfälle att yttra sig över Vårändringsbudget för 2020 (prop. 2019/20:99). I vårändringsbudgeten lämnar regeringen förslag inom utgiftsområde 6 som innebär ökat rörelsekapital för Försvarets materielverk (FMV), ett bemyndigande om att sälja ubåtar, höjning av två anslag och minskning av ett anslag. Utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker samtliga förslag. Utskottet vill samtidigt påminna regeringen om att riksdagen fortsättningsvis bör få tydligare redovisningar av hur verksamhet påverkas av anslagsminskningar.

Utskottets överväganden

Propositionen

I vårändringsbudgeten för 2020 lämnar regeringen förslag som innebär ökat rörelsekapital för Försvarets materielverk (FMV), ett bemyndigande om att sälja ubåtar, höjning av två anslag och minskning av ett anslag.

Rörelsekapital för FMV

Regeringen föreslår att riksdagen lämnar ett bemyndigande till regeringen att för 2020 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose FMV:s behov av rörelsekapital som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 46 500 000 000 kronor.

Bemyndigande om försäljning av ubåtar

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om försäljning av två ubåtar av Södermanlandklass med syftet att ubåtarna ska ägas av Polen.

Anslaget 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 381 471 000 kronor och regeringen föreslår att anslaget 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal ökas med 15 000 000 kronor.

Ökning av anslaget 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och minskning av anslaget 2:4 Krisberedskap

I statens budget för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett anslag på 1 458 330 000 kronor och regeringen föreslår att anslaget 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ökas med 5 000 000 kronor samt att anslaget 2:4 Krisberedskap minskas med 5 000 000 kronor för att finansiera den föreslagna ökningen.

Bakgrund

Rörelsekapital för FMV

Riksdagen har bemyndigat regeringen att under 2020 besluta om export av JAS 39 C/D genom upplåtelse eller överlåtelse av viss materiel, under förutsättning att exporten bidrar till den operativa tillgängligheten inom

stridsflygssystemet, att den i övrigt är i linje med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet för 2016–2020 och att exporten under 2020 sker till förmån för den operativa tillgängligheten till JAS 39 C/D (prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:FöU1, rskr. 2019/20:107). För att möjliggöra en eventuell export av JAS 39 C/D bedömer regeringen att krediten för att tillgodose FMV:s behov av rörelsekapital behöver ökas. Regeringen anför att exporten baseras på flygplan som byggts i produktionsbevarande syfte och att dessa inte ingår i Försvarsmaktens bestånd. Regeringen föreslår vidare att den nuvarande krediten om 26,5 miljarder kronor ökas med 20 miljarder kronor så att den inklusive tidigare utnyttjad kredit får uppgå till högst 46,5 miljarder kronor.

Bemyndigande om försäljning av ubåtar

Regeringen redovisar att den polska regeringen har begärt en offert på två svenska ubåtar av Södermanlandklass. Önskemålet rör ubåtarna Östergötland och Södermanland. Enligt regeringen kan den svenska staten komma att bli avtalspart vid försäljningen. Ett annat alternativ bedöms vara att staten säljer ubåtarna till industrin, som då istället blir avtalspart. I vårändringsbudgeten anförts att en försäljning skulle innebära ett strategiskt partnerskap med Polen inom undervattensområdet, vilket är säkerhetspolitiskt betydelsefullt för Östersjöregionen. Regeringen bedömer vidare att exporten skulle bidra till att behålla och utveckla Sveriges kompetens inom undervattensområdet.

Ubåten Östergötland togs ur operativ drift 2011. Ubåten Södermanland är planerad att vara i drift t.o.m. 2021. Regeringen bedömer att ett fortsatt vidmakthållande efter 2021 skulle förutsätta så omfattande åtgärder att det inte bedöms vara ett ändamålsenligt sätt att långsiktigt förstärka det svenska ubåtsvapnet. Enligt regeringen innebär inte försäljningen en tidigareläggning av utvecklingen av Södermanland ur krigsorganisationen. Av 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) framgår att regeringen får besluta om överlåtelse av lös egendom om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet eller blivit obrukbar eller om den inte anskaffats med statens medel. Försäljningen förutsätter att ubåtarna modifieras vilket enligt regeringen skulle kunna medföra ett ekonomiskt åtagande för staten. Bestämmelser om beställningsbemyndiganden finns i 6 kap. 1 och 2 §§ budgetlagen. Genom att lämna ett s.k. beställningsbemyndigande kan riksdagen åta sig att anvisa medel för de betalningar som måste göras när åtagandena infrias i framtiden. Budgetlagens bestämmelser om beställningsbemyndiganden syftar till att säkerställa att regeringen och dess myndigheter uppfyller regeringsformens krav på riksdagens medgivande innan regeringen ger staten ansvar för ekonomiska åtaganden som kräver framtida anslag.

Eftersom ubåten Södermanland ännu behövs för statens verksamhet bedömer regeringen att riksdagens godkännande krävs. I vårändringsbudgeten anförts att en försäljning ska genomföras affärsmässigt, vilket ska garantera att staten minst erhåller täckning för samtliga de kostnader som iståndsättande av ubåtar, utbildning av personal och annat stöd från svensk sida föranleder. Ett

bindande anbud och utförelse ur Sverige av försvarsmateriel som utgör krigsmateriel enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel kommer att kräva tillstånd av Inspektionen för strategiska produkter.

Försvarsministern informerade utskottet om den tänkta försäljningen vid utskottets sammanträde den 23 april 2020.

Anslaget 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Anslaget används för att finansiera ersättning från staten till SOS Alarm Sverige AB enligt avtal. Regeringen anför att utbrottet av det nya coronaviruset medför ett kraftigt ökat antal samtal till informationsnumret 113 13 för stora olyckor och kriser. Krisinformationsnumret är en del av SOS Alarms samhällsuppdrag. För att finansiera bolagets ökade kostnader för bemanning som följer av den ökade belastningen på krisinformationsnumret föreslår regeringen att ersättningen till bolaget ökar. Anslaget bör därför ökas med 15 miljoner kronor.

Ersättningen till SOS Alarm Sverige AB ökades fr.o.m. budgetpropositionen för 2018 med 111 miljoner kronor för åren 2018–2020 i syfte att skapa förutsättningar för förbättrade svarstider och utveckling av verksamheten. I budgetpropositionen för 2019 föreslog regeringen att anslaget skulle beräknas inklusive mervärdesskatt fr.o.m. 2019. I budgetpropositionen för 2020 bedömde regeringen att det även efter 2020 finns ett behov av en viss fortsatt förstärkning av anslaget för att bolaget ska klara sitt uppdrag. Regeringen beräknar därför att anslaget bör öka med 70 miljoner kronor fr.o.m. 2021 jämfört med den tidigare beräknade anslagsnivån. Regeringen kommer vid behov att föreslå ytterligare justering av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2021.

Ökning av anslaget 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och minskning av anslaget 2:4 Krisberedskap

Sedan riksdagens beslut om statens budget för 2020 (prop. 2019/20:1, bet. 2019/20:F6U1, rskr. 2019/20:107) har riksdagen efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:200) ökat anslaget med 75 miljoner kronor till 1 458 330 000 kronor. Regeringen redovisar att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) kommer att ges två uppdrag när det gäller etablering av ett utvecklat och säkert kommunikationssystem för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. MSB ska dels tillhandahålla tjänster för mobil datakommunikation till användare av det nuvarande systemet Rakel, dels analysera och lämna förslag på hur det samlade behovet av ett utvecklat och säkert system för både tal- och datakommunikation bäst kan tillgodoses. För att finansiera myndighetens kostnader för de tillkommande uppgifterna bör anslaget ökas med 5 miljoner kronor. Regeringen föreslår därför en minskning med motsvarande belopp av

anslaget 2:4 Krisberedskap för innevarande år. Regeringen anför att minskningen inte bedöms påverka den verksamhet som finansieras från anslaget. Även i vårändringsbudgeten för 2019 föreslog regeringen en minskning av anslaget, 2:4 då med 12,5 miljoner kronor för att finansiera en ökning av anslaget till Säkerhetspolisen (utgiftsområde 4). Regeringen anförde att minskningen inte bedömdes påverka den verksamhet som finansieras från anslaget. Utskottet tillstyrkte minskningen samtidigt som utskottet konstaterade att regeringen inte redovisade någon analys av hur en föreslagen minskning påverkar den anslagsfinansierade verksamheten. Utskottet utgick därför från att regeringens förbättringar av budgetarbetet skulle göra att riksdagen fortsättningsvis kommer att få tydligare redovisningar.

Gällande ordning

Regeringen förvaltar och förfogar enligt 9 kap. 8 § första stycket regeringsformen (RF) över statens tillgångar, om de inte avser riksdagens myndigheter eller i lag har avsatts till särskild förvaltning. Enligt andra stycket i den nämnda paragrafen får regeringen inte ta upp lån eller göra andra ekonomiska åtaganden för staten utan att riksdagen har medgett det.

Regeringen har enligt 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) mandat att överlåta viss materiel. En förutsättning för en sådan överlåtelse är att materielen inte behövs för statens verksamhet, vilket regeringen bedömt vara fallet med ubåten Östergötland som togs ur operativ drift 2011.

I anslutning till beslutet om en ny budgetlag anförde regeringen att affärsmässiga villkor var en central princip som skulle tas in budgetlagen. I regeringens proposition Lag om statsbudgeten (prop. 1995/96:220) anfördes att affärsmässighet innebär att priset ska bli så fördelaktigt som möjligt och att försäljningar till underpris inte genomförs. Vidare framhölls att försäljningsärenden ska handläggas utan ovidkommande hänsyn (s. 56). Regeringen framhöll att en restriktiv bedömning är påkallad vid prövningen av om det finns särskilda skäl att frångå den centrala principen om affärsmässighet. I fråga om lös egendom bedömdes särskilda skäl finnas vid t.ex. försäljning av materiel till utvecklingsländer. Egendomens värde ska enligt förarbetena, tillmätas betydelse och avsteg från principen om affärsmässighet bör inte göras utan riksdagens godkännande vid försäljning av egendom som har ett betydande värde (s. 104).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen vidtar åtgärder för att med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset ge SOS Alarm förbättrade förutsättningar att lösa sitt samhällsuppdrag. Utskottet lägger stor vikt vid att det ökade behovet av korrekt och relevant information genom ett kraftigt ökat antal samtal till krisinformationsnumret ska kunna hanteras. Utskottet föreslår

därför att finansutskottet tillstyrker den anslagsökning som regeringen föreslagit. Utskottet anser att finansutskottet även bör tillstyrka regeringens förslag om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose FMV:s behov av rörelsekapital som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 46 500 000 000 kronor.

Utskottet föreslår dessutom att finansutskottet tillstyrker regeringens föreslagna ökning av anslaget 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och förslaget att ökningen finansieras genom en minskning av anslaget 2:4 Krisberedskap. Samtidigt vill utskottet påminna om att regeringen återigen anfört att minskningen inte bedömdes påverka den verksamhet som finansieras från anslaget. Precis som i vårändringsbudgeten för 2019 redovisar regeringen ingen analys av hur en föreslagen minskning påverkar den anslagsfinansierade verksamheten. Liksom då utgår utskottet från att regeringens förbättringar av budgetarbetet gör att riksdagen fortsättningsvis kommer att få tydligare redovisningar av hur verksamhet påverkas av anslagsminskningar.

När det gäller bemyndigandet att besluta om försäljning av två ubåtar av Södermanlandklass med syftet att ubåtarna ska ägas av Polen skulle utskottet i likhet med regeringen välkomna ett strategiskt partnerskap inom undervattensområdet i Östersjöområdet. Regeringen anför att en försäljning ska genomföras affärsmässigt för att garantera att staten minst erhåller täckning för samtliga de kostnader som iståndsättande av ubåtar, utbildning av personal och annat stöd från svensk sida föranleder. Utskottet välkomnar både det krav på affärsmässighet som regeringen formulerat och att regeringen inte begärt ett godkännande av riksdagen för avsteg från principen om affärsmässighet vid försäljning av egendom som har ett betydande värde. Utskottet kan konstatera att regeringen får besluta om överlåtelse av lös egendom om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet eller blivit obrukbar. Utskottet kan vidare konstatera att riksdagens medgivande krävs innan regeringen ger staten ansvar för ekonomiska åtaganden som kräver framtida anslag. Utskottet tycker det är positivt att försvarsminister Peter Hultqvist lämnat information till utskottet om den materiella förnyelsen inom undervattensområdet och utskottet förutsätter därför att information även kommer att lämnas om det ekonomiska utfallet av en försäljning av två ubåtar av Södermanlandklass. Med det som anförts ovan föreslår utskottet att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag att regeringen bemyndigas att besluta om försäljning av två ubåtar av Södermanlandklass med syftet att ubåtarna ska ägas av Polen.

Utskottet har inte något övrigt att anföra med anledning av 2020 års vårändringsbudget.

Stockholm den 14 maj 2020

På försvarsutskottets vägnar

Niklas Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Niklas Karlsson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Mats Green (M), Johan Hultberg (M), Lotta Olsson (M), Erik Ottoson (M), Malin Danielsson (L), Anna Johansson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Helene Hellmark Knutsson (S), Maria Gardfjell (MP), Larry Söder (KD), Adam Martinen (SD), Michael Rubbestad (SD) och Tobias Andersson (SD).